

Opdrachtgever:

Gemeente Nederweert
Afdeling Samenleving Fysiek
T.a.v. De heer M. Hartjes
Postbus 2728
6030 AA Nederweert

Datum: 10 september 2024

Onderwerp:

Rapportage Leefgebied analyse steenuil, ingreeplocatie 'Tiskeswey Fase 2', te Nederweert-Eind
(ons kenmerk: 24-1577)

Opgesteld door:

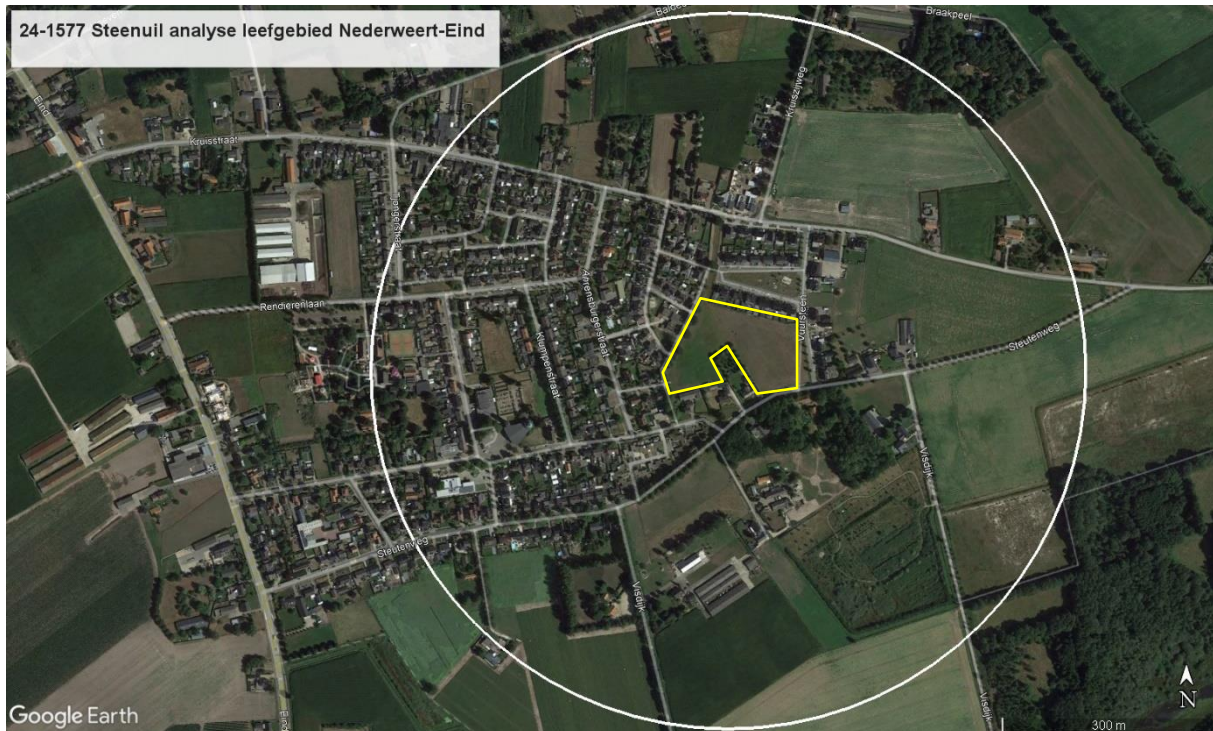
De heer M.J.M. Coenen

Geachte heer Hartjes,

Hierbij ontvangt u de rapportage inzake de uitgevoerde leefgebied analyse Steenuil Tiskeswey, Nederweert-Eind, zie figuur 1 (bouwplan) en 2 (onderzoeksgebied).

Figuur 1: Onderzoekslocatie en verbeelding van het bouwplan Nederweert-Eind

Figuur 2: Onderzoeksgebied steenuil leefgebied analyse, inclusief ligging ingreeplocatie (gele vlak)

Aanleiding

Er zijn voornemens om meerdere woningen te realiseren binnen de onderzoekslocatie, zie figuur 1 voor de verbeelding van dit plan.

In het kader van deze ontwikkelingen is er een quickscan uitgevoerd ter plekke om te beoordelen of er mogelijk sprake is van de aanwezigheid van beschermde soorten die door de nieuwbouw negatieve effecten ondervinden kunnen.

Uit de rapportage van dit onderzoek (ons kenmerk: 23-1494, d.d. 24 november 2023) blijkt dat de ingreeplocatie onderdeel uitmaakt van het primaire leefgebied van steenuilen. Er hangen meerdere steenuilkasten aan de rand en in de directe omgeving. De soort is broedt aan de rand van het gebied (in elk geval in 2023), zie onderstaande foto's, gemaakt door een buurtbewoner die de soort volgt. Deze tonen aan dat er aan de grens van het te bebouwen perceel inderdaad sprake is van een bewoonde steenuilenkast en dat hier jaarlijks jongen geboren worden (pers. mededeling de heer E. Steegs en waarneming.nl).

Uit de quickscan is verder geadviseerd om nader onderzoek uit te voeren om een gedegen toetsing te kunnen verrichten ten aanzien van de vigerende natuurbeschermingswet (vanaf 1 januari 2024 is dit verankerd in de Omgevingswet). Er is een voorstel gedaan om een gebiedsanalyse op te stellen voor de soort in plaats van een soortgericht onderzoek, aangezien het reeds bekend is dat de soort er voor komt.

Het bebouwen van de locatie kan namelijk een negatief effect hebben op één of zelfs meerdere koppeltjes van de soort en op het functioneren van hun beschermd leefgebied.

De gebiedsanalyse heeft als voordeel dat er een groter gebied rondom de ingreeplocatie beoordeeld wordt op geschiktheid van de soort, waarbij er uiteindelijk verbetermaatregelen worden voorgeschreven voor het omliggende gebied (in aansluitend op bestaande leefgebieden en daar waar mogelijk) zodat er kwalitatief leefgebied ontwikkeld kan worden op en in de directe omgeving rondom de bouwlocatie.

In 2024 is deze analyse uitgevoerd en de resultaten zijn hieronder beschreven, evenals de uitgangspunten voor de analyse van het gebied op grotere schaal. De analyse van de gehele onderzoekslocatie is op A3 formaat toegevoegd aan deze rapportage. Hierin is met kleuren aangegeven welke delen ongeschikt, marginaal geschikt en optimaal geschikt blijken te zijn voor de soort, op basis van de analyse karakteristieken van STONE (Steenuilonderzoek Nederland).

Steenuil (Foto: de heer Steegs)

Jonge steenuilen (Foto: de heer Steegs)

Terreinanalyse Tiskeswey Fase 2 op habitatgeschiktheid Steenuil

Wettelijke bescherming Steenuil

Steenuilen zijn streng beschermd in het kader van de Omgevingswet in artikel 11. Dit artikel zegt dat van enkele broedvogels nestlocaties en functioneel leefgebied zwaar beschermd zijn en zelfs compensatie plichtig gesteld is. In Limburg gaat het om de volgende soorten:

Vogels met jaarrond beschermde nesten Limburg

Conform provinciale beleidsregels passieve soortenbescherming provincie Limburg

Vogels jaarrond beschermde nesten	categorie	Vogels waarvan voldoende functioneel leefgebied aanwezig moet blijven	categorie
Boerenwaluw	2	Bijeneter	4
Boomvalk	3	Blauwe reiger	4
Bosuil	2	Buizerd	4
Gierzwaluw	2	Draaihals	4
Grote gele kwikstaart	2	Grauwe klauwier	4
Havik	3	Grutto	4
Huismus	2	IJsvogel	4
Huiszwaluw	2	Kramsvogel	4
Kerkuil	1	Kwartelkoning	4
Oehoe	1	Oeverzwaluw	4
Ooievaar	2	Paapje	4
Raaf	3	Ringmus	4
Ransuil	3	Roerdomp	4
Rode wouw	3	Sperwer	4
Roek	1	Spotvogel	4
Slechtvalk	2	Visdief	4
Steenuil	1	Wulp	4
Torenvalk	3	Zomertortel	4
Wespendief	3	Zwarte specht	4
Zwarte wouw	3		

Verklaring:

categorie 1: Jaarrond gebruikte nesten

categorie 2: Zeer plaatstrouwe broedvogel of afhankelijk bebouwing

categorie 3: Zeer plaatstrouwe broedvogel die ieder jaar terugkeert naar specifiek nest

categorie 4: Vogel dat jaarlijks terugkeert naar specifiek nest, maar voldoende flexibel om elders nieuw nest te bouwen. Echter, dusdanig kwetsbaar dat functionaliteit van leefgebied niet in het geding mag komen.

Steenuilen vallen in categorie jaarrond beschermd nest (en hun directe nabij gelegen leefomgeving). De soort gebruikt een zeer beperkt oppervlak aan broed- en foerageergebied waar deze zich het hele jaar ophoudt. In de winter trekken de jonge dieren tot een afstand van enkele kilometers (tot circa 10km) weg om een eigen territorium te zoeken. Tijdens deze trektochten sneuvelen vele jonge dieren door aanrijding met verkeer als er in hun trekgebieden weinig beschutting is om langs te vliegen (geleiding).

Het optimale leefgebied van een steenuil bestaat uit kleinschalige cultuurlandschappen met een variatie van houtwallen, heggen, kleine weilanden en (kleine) knot-/fruitbomen. In grootschalige landbouwgebieden is de steenuil sterk afhankelijk van gevarieerde rommelige erven bij boerderijen.

Hun jachtgebied bestaat uit open terreinen, waar het hele jaar door een lage vegetatie aanwezig is (zoals weilanden, bloemrijkere ruigtestroken met insecten). Voorts moeten er voldoende zitplaatsen zijn voor de soort, zodat deze kan uitkijken over zijn/haar foerageergebied (zoals weidepalen). Kunstmatige nestkasten worden vaak gebruikt bij een gebrek aan boomholtes in (knot/fruit)bomen.

Ze gebruiken verder schuilplaatsen in oudere bomen, schuren, gebouwen en open kleine (vee)stallen. Hun voedsel is redelijk divers en bestaat uit veldmuizen, andere kleine zoogdieren, kleine vogels, maar ook reptielen en amfibieën en insecten zoals nachtvlinders, (mei)kevers en regenwormen.

Onderzoeksmethodiek

Om tot een resultaat te komen zijn allereerst de belangrijkste habitateisen van de steenuil op een rij gezet, gebaseerd op literatuurstudie (o.a. STONE), zie tabel 1.

Belangrijkste habitateisen Steenuil
Voedselbron regenwormen
Voedselbron insecten
Oriëntatie/schuilplaatsen
Zit- en uitkijkposten
Geen verstoring en versnippering door wegen

Tabel 1: Belangrijkste habitateisen Steenuil

Vervolgens zijn voor vier categorieën van geschiktheid (scores: optimaal, suboptimaal, marginaal en ongeschikt) de specifieke landschappelijke criteria opgesteld die bepalend zijn of een gebied voor Steenuilen wel, niet of in bepaalde mate geschikt zijn, zie tabel 2.

Criteria habitateisen Steenuil	Klassering			
	Optimaal A	Suboptimaal B	Marginaal C	Ongeschikt D
Voedselbron regenwormen	50-75% areaal kort gemaaide / beweide graslanden	25-50% areaal kort gemaaide / beweide graslanden	< 25 areaal met kort gemaaide / beweide graslanden	Kort gemaaide / beweide graslanden afwezig
Voedselbron insecten	Ruigten / houtstapels algemeen aanwezig	Ruigten / houtstapels frequent aanwezig	Ruigten / houtstapels beperkt aanwezig	Ruigten / houtstapels afwezig
Oriëntatie / schuilplaatsen	Houtsingels / hagen algemeen aanwezig	Houtsingels / hagen frequent aanwezig	Houtsingels / hagen beperkt aanwezig	Houtsingels / hagen afwezig
Zit- en uitkijkposten	Overall zit- en uitkijkposten	Hier en daar zit- en uitkijkposten	Weinig zit- en uitkijkposten	Geen zit- en uitkijkposten
Geen verstoring en versnippering door wegen	Alleen onverharde wegen	Omgeving met lokale wegen met extensief verkeer	Directe omgeving regionale weg	Directe omgeving autoweg / snelweg

Tabel 2: Beoordelingskader terreinanalyse voor Steenuil

De filosofie hierachter is enerzijds dat ongeschikt leefgebied niet gecompenseerd hoeft te worden en anderzijds dat deze gebieden juist in aanmerking komen voor inrichtingsmaatregelen ter compensatie van verlies aan optimaal of suboptimaal leefgebied van Steenuil.

In onderstaande tabel worden de specifieke habitateisen gekoppeld aan de geschiktheidscategorieën, met daaraan gekoppeld de landschappelijke criteria per habitateis.

Deze indeling vormt het beoordelingscriteria voor het onderzoeksgebied zoals opgenomen in figuur 1 en vormt dan ook de basis van de analyse van het gebied rondom de planlocatie Tiskewey Fase 2.

Criteria kwaliteit foerageergebied	Scores			
	Optimaal A	Suboptimaal B	Marginaal C	Ongeschikt D
Voedselbron regenwormen	50-75% areaal kort gemaaide / beweide graslanden	25-50% areaal kort gemaaide / beweide graslanden	< 25% areaal met kort gemaaide / beweide graslanden	Kort gemaaide / beweide graslanden afwezig
Voedselbron insecten	Ruigten / houtstapels algemeen aanwezig	Ruigten / houtstapels frequent aanwezig	Ruigten / houtstapels beperkt aanwezig	Ruigten / houtstapels afwezig
Oriëntatie / schuilplaatsen	Houtsingels / hagen algemeen aanwezig	Houtsingels / hagen frequent aanwezig	Houtsingels / hagen beperkt aanwezig	Houtsingels / hagen afwezig
Zit- en uitkijkposten	Overall zit- en uitkijkposten	Hier en daar zit- en uitkijkposten	Weinig zit- en uitkijkposten	Geen zit- en uitkijkposten
Geen verstoring en versnippering door wegen	Alleen onverharde wegen	Omgeving met lokale wegen met extensief verkeer	Directe omgeving regionale weg	Directe omgeving autoweg / snelweg

Tabel 3: Beoordelingskader terreinanalyse Tiskewey Fase 2 voor Steenuil

Aanpak in het veld

Met bovenliggend kader is in het veld gestart met de beoordeling van het gehele gebied op geschiktheid voor Steenuil. Omdat er grote verschillen in landgebruik bestaan binnen de planlocatie is het gebied grofweg opgedeeld in kleinere vlakken met elk een eigen karakter (intensieve landbouw, kleinschalig ingericht, bospercelen, etc.).

In het veld zijn zodoende 22 kleinere gebieden ontstaan met elk zijn eigenschappen en aantrekking op Steenuilen. Enkele randgebieden zijn, vanwege de landschappelijke kenmerken eveneens opgenomen in het geheel, met het oog op potentiële ontwikkelingsgebieden voor Steenuil-leefgebied (ingeval van verlies geschikt habitat) meegenomen in het onderzoek.

Per deelgebied is per habitateis een score toegekend (optimaal A, suboptimaal B, marginaal C of ongeschikt D). Per deelgebied ontstaat een score-overzicht ten aanzien van de habitateisen, zoals opgenomen in tabel 3. Door deze te middelen krijgt elk deelgebied een eindoordeel met betrekking tot geschiktheid voor Steenuil.

Voorts zijn de 22 locaties getoetst aan het voorkomen van belangrijke elementen met betrekking tot aanwezigheid nestgelegenheden en bijhorende randvoorwaarden, zoals opgenomen in onderstaande tabel 4.

Criteria kwaliteit broedbiotoop	Optimaal A	Suboptimaal B	Marginaal C	Ongeschikt D
Geschikte nestgelegenheid	Hoogstam-boomgaarden en oude schuurtjes algemeen aanwezig	Oude schuurtjes en/of nestkasten frequent aanwezig	Oude schuurtjes en/of nestkasten sporadisch aanwezig	Hoogstam-boomgaarden en oude schuurtjes afwezig
Voldoende rust	Hooguit beperkte menselijke activiteit vanuit agrarische bewoning	Idem, maar inclusief extensief wandelen / fietsen op wegen en paden	Stedelijk uitloopgebied of nabijheid woonkern	Woonkern
Schuilplaatsen	Houtsingels / hagen algemeen aanwezig	Houtsingels / hagen frequent aanwezig	Houtsingels / hagen beperkt aanwezig	Houtsingels / hagen afwezig

Tabel 4: Nestgelegenheden en bijhorende randvoorwaarden

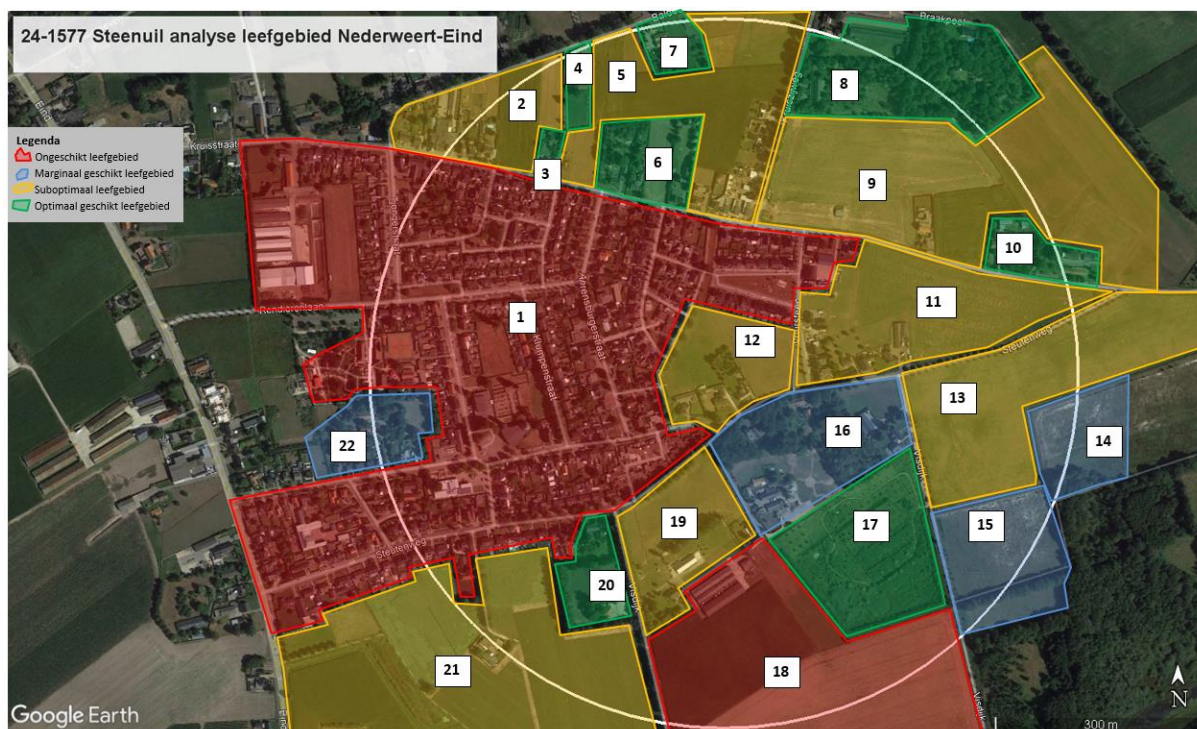
De combinatie van de scores van tabel 3 en 4 leiden tot een beoordeling van de 22 gebieden, zoals opgenomen in tabel 5. In bijlage 1 is dit gevisualiseerd op een luchtfoto van het onderzoeksgebied.

Gebied	Voedselbron regenwormen	Voedselbron insecten	Oriëntatie / schuilplaatsen	Zit- en uitkijkposten	Invloed wegen	Gemiddelde beoordeling
1	D	D	D	D	D	D
2	B	B	B	A	C	B
3	A	B	A	A	B	A
4	A	B	A	A	B	A
5	A	B	C	B	A	B
6	A	B	A	A	B	A
7	A	B	A	A	B	A
8	A	B	A	A	B	A
9	A	B	C	B	C	B
10	A	B	A	A	B	A
11	A	B	C	B	C	B
12*	A	B	A	B	B	B
13	A	B	C	B	A	B
14	B	C	C	C	A	C
15	B	C	C	C	A	C
16	B	C	B	B	C	C
17	B	A	B	A	A	A
18	D	C	D	D	C	D
19	A	B	A	B	B	B
20	A	B	A	A	B	A
21	C	A	C	C	A	C
22	A	B	A	A	B	A

Tabel 5: Score overzicht per deelgebied, in relatie tot beschikbaarheid habitateisen. *Bekende broedlocatie naast bouwperceel Tiskeswey

Op basis van bovenstaande tabel is een kleurinvulling gemaakt van de deelgebieden naar scoringsniveau.

Uit onderstaande afbeelding, en het A3 formaat in bijlage 1, is direct af te lezen welke delen van de planlocatie optimaal, suboptimaal of marginaal geschikt leefgebied zijn voor de Steenuil.

Figuur 2: Eindbeeld terreinanalyse Steenuil

Conclusies en aanbevelingen

- ✘ Als eerste is het opvallend te noemen dat de nestlocatie zich in een Suboptimaal beoordeeld gebiedsdeel ligt; namelijk in gebied 12. Dit gebied is aan de noord- en westzijde ingesloten door stedelijk gebied waar de soort naar alle waarschijnlijkheid maar weinig gebruik zal maken als jachtgebied.
- ✘ De percelen ten oosten en ten zuiden van de huidige nestlocatie, in gebied 12, betreffen gebieden die wisselend zijn in geschiktheid. Met name in de suboptimale gebieden is daar verbetering in te vinden. De gebieden die marginaal zijn (de blauwe terreinen) zijn enerzijds te bebost, waar de soort concurrentie ondervindt van bijvoorbeeld bosuilen, of kraaiachtigen en eksters (die pakken bijvoorbeeld kuikens of pesten de soort tijdens rustmomenten) of anderzijds zijn deze terreinen te open en niet te optimaliseren door bijvoorbeeld het huidige landgebruik of omdat ze te dicht bij een grotere boskern liggen (waar dan ook weer dreiging van andere soorten geldt).
- ✘ Het landgebruik en eventuele aanpassingen hierin of kleine verbeteringen speelt uiteraard ook voor de suboptimale gebieden, maar wellicht dat hier toch aan de randen van de percelen, al of niet in afstemming met de huidige gebruikers/eigenaar, mogelijkheden bestaan om positieve maatregelen te treffen ten gunste van de soort.
- ✘ De noordzijde van de kern Nederweert-Eind betreft een gebied waar kleinschaligheid nog behoorlijk aanwezig is en waar ook meerdere waarnemingen gedaan zijn in het verleden en recent van steenuilen. Deze gebieden zullen mogelijk ook door het koppeltje uit gebied 12 aangedaan worden als jachtgebied, maar de concurrentie daar van andere koppeltjes zal een bepaalde invloed hebben op het uiteindelijk blijvend functioneren van de huidige nestlocatie.
- ✘ Kijkend naar het bouwplan verdwijnt met name een groot oppervlak aan grasvegetatie uit het gebied, waar de meeste voedselwaarde in schuilt voor de soort. Juist het aanplanten van veel bomen kan ook leiden uiteindelijk dat door de aantrekking van bomen op andere vogels (zoals kraaien en eksters) de soort besluiten zal om het gebied te verlaten.

- ✚ De vraag is echter of er met de nieuwbouw een direct negatief effect ontstaat aan de broedplek en het essentieel foerageergebied waar de soort afhankelijk van is. Qua oppervlakte is te stellen dat 33% ongeschikt foerageergebied betreft (aangezien dat bebouwd gebied (woningen) en het een intensief agrarisch bedrijf betreft (gebied 18). Het overige percentage betreft optimaal suboptimaal en marginaal geschikt leefgebied, waarbij het marginaal geschikt gebied slechts een klein deel betreft (gebied 16). Met name de gebieden ten oosten (gebied 9, 10, 11 en 13) zullen voor dit koppeltje dienst doen als primair jachtgebied (en het huidige terrein rondom gebied 12), met uitlopers naar het noorden en zuidwesten (gebieden 19 en 20). Op basis hiervan en met de mogelijkheden die er wellicht zijn om de omliggende gebieden (9, 11, 13 en 19) kwalitatief te verbeteren en te versterken kan gesteld worden dat dan dit verlies aan suboptimaal foerageergebied opgevangen wordt en dat de soort zich mogelijk handhaven kan op de huidige nestlocatie.
- ✚ Het is bekend dat steenuilen qua broedplek zeer honkvast zijn en dat met name het verdwijnen van de kleinschaligheid in het landschap het grootste probleem vormt voor de soort. Het is ook bekend dat steenuilen zich in bepaalde mate kunnen aanpassen naar hun veranderende omgeving en er zijn meerdere kleinere dorpskernen waar de soort zelfs meerdere nestlocaties heeft binnen het stedelijke gebied, waarbij wel gesteld dient te worden dat daar sprake is van kleine parkachtige inrichting verspreid door deze kernen.
- ✚ Op grond van bovenstaande is het advies om met de provincie in contact te treden inzake de aantasting van het leefgebied, waarbij nagedacht zou moeten worden over het treffen van mitigerende/habitatverbeterende maatregelen in het buitengebied van Nederweert-Eind. Uit dit gesprek moet dan eenduidig naar voren komen of er een omgevingsvergunning vereist wordt voor de soort.

Adviezen omtrent herinrichting

- ✚ Het realiseren van groene vingers vanaf de ingreeplocatie naar de buitengebieden. Voorkeur heeft hierbij knotbomen (essen of wilgen) en dan zo min mogelijk naast drukkeren ontsluitingswegen;
- ✚ Het realiseren van grazige stroken met een afwisseling van bloemrijke stroken in de gebieden 9, 11, 13 en 19.
- ✚ Het extra aanbieden van nestkasten rondom de broedlocatie (binnen een straal van 50-100 meter). Het aanbieden van een amfibieën poel of andere waterhoudende elementen om daarmee de aantrekking op andere insecten te vergroten.

Bijlage 1 Gebiedsanalyse (A3 formaat)

